

BCU Cluj / Central University Library Cluj

934. VI. 21. :: XXIII. évf. 18 sz. :: 20 lei

TARTALOM:

ul a helyzet. — Vezérkari portrék: Pausesti Miklós, zloné Prohászka Elvira. — Van aki bevallja, van tagadja. — Magunkról az olvasókhöz. — A közve-lontos szerepet tölt be a kereskedelemben. — ajtó korlátozásával az emberi gondolat örök jogai gnyak veszedelemben. — Constantinescu Sándor lö-tesen lespricelte magáról az alaptalan rágalmakat. Kártyabarlangok hiénái leselkednek áldozatokra uccáin. — A közönség hozzászólt az »Elmélkedés és rossz orvosról« című cikkünkhöz. — A munka-össég egysége. — A védjegy-brigantik ellen a ke-vedők támogatását kérik a gyáresok. — Százhusz adör vigyázott Bucurestiben Joseph Schmidt-re, — a ragyogó hengu tenoristára, stb. stb.

I. Schutz

posztóaru-
nagykeres-
kedés.

ARAD,
Bulev Regina Maria

Pénzéből üz gunyt...

...ha nem játsza végig
az Állami Osztály-
sorsjáték mind az 5
osztályát. Ujitsa meg
tehát még idejében
sorsjegyét!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A III-ik oszt. huzása

1934 julius 3-4

Erdély legnagyobb főárusítása :

Banca Iliescu S.A. Cluj

Fényképes igazolványokkal ellátott tudósítók és kiadóhivatali megbízottak: București, Cluj, Timișoara, Oradea, Brasov, Satu-Mare, Tg-Mures

Javul a helyzet

(Arad.) A sötétenlátás divatja tombol ma a világon, mindenki szereti az ördögöt a falra festeni, kisemberek és politikusok egyaránt pesszimizmusokat hangoztatnak az emberiség jövőjére nézve. Ebben a közhangulatban méltán kelt feltűnést az előkelő amerikai folyóirat, a „Scribners“ egyik cikke, amelyet Charles Edward Russel, a kiváló publicista, szociológus és politikus írt, akinek nemrégiben felajánlották az elnökjelöltséget is, amit azzal utasított vissza, hogy inkább megmarad „öreg riporternek“. Evvel a cikkével, „A világ bolondokházának javulása“ furcsa címét viseli, méltán elérte azt, ami minden újságíró leghőbb vágya: megelőzte vele összes kartársait.

A kérdés azonban az, hogy vannak-e bizonyítakai? Mert a mai világban másképp nem hiszik el az emberek a legjobb örömhírt sem. Amikor mindenki pesszimizmusra van beállítva, kétkedő mosollyal hallgatják az optimista megállapításokat. Hiszen unos untalan hallhatjuk reggel és este: Napról-napra rosszabb lesz a helyzet!

A „jó öreg riporter“ összehasonlítja a földi bolondokházát, amelyben élünk, avval az elmeógyógyintézettel, amely ötven évvel ezelőtt állott az emberiség rendelkezésére és megállapítja, hogy a világ elmebajában lényeges javulás állott be.

Például: Gsikágot ma úgy tekintjük, mint a gangszterek fővárosát. De Al Capona és összes társai mellett is a mai Csikágó mintaszerű emberi közösség az 1880-as évek piszkos, undorító, durva Csikágójával szemben. Akkoriban a törvényenkivüliséget, korrupciót és az uccai rablást nemcsak túrték, de magától értetődőnek tekintették. Akkoriban például a leánykereskedőknek külön szaklapjuk volt, levelezőik az összes „piacokon“, pikáns részleteket közöltek az „áruk“ tulajdonságairól és ezzel senkisémet törődött.

Vagy nézzük a munkások helyzetét. Ötven évvel ezelőtt tízórás munkanap volt, amelynek csökkentéséről mégcsak nem is beszéltek. Gyári felügyelet nem létezett, a munka a

leegészségtelenebb, életveszélyes körülmények között folyt, gyermekek és asszonyok éjszaka is dolgoztak és idő előtt elpusztultak. Munkavédő törvények nem voltak.

Ötven évvel ezelőtt az építész olyan házakat építhetett, amelyben sötét konyhák, ablaktalan kamrák, levegőtlen udvarok, büzlő csatornák voltak. A házakat szűk uccákban egymás mellé, keresztben-hosszában állíthatták, az esővíz a falakra folyhatott, magánügynek tekintették. Az iskolák egészség dolgában ugyanilyenek lehettek, mellettük korcsma, vagy nyilvános ház található helyet. Senkisémm törődött velem. Ma is vannak még elhanyagolt városrészek, de a városi polgárság lelkiismerete nem engedi meg ilyenek építését és arra törekszik, hogy ezeken az állapotokon segítsen.

Ötven évvel ezelőtt a nemzetközi ügyeket egészen egyszerű módon oldották meg. Csak néhány külön, vagy álmódó mert arra gondolni, hogy háboru nélkül világ is létezhetne. A spektikus itt azt kérdezhetté: És ma javult a helyzet? A Népszövetség meg tudta akadályozni talán, hogy Japán rátörjön Kinára?... Russel így felel: Nem, de kifejezésre juttathatta az egész művelt világ rosszallását, sőt olyan utat is javasolhatott, amelyen a vitás kérdéseket gépfegyverek és mérges gázok nélkül is meg lehet oldani. 1832-ben Anglia háborut viselhetett Kína ellen, csak azért, hogy kényszerítse az ópium beengedésére. Ma ilyen célért Anglia nem üzenhetne háborut. 1879-ben felakasztották azokat az ireket, akik Irország függetlenségét követelték. 1933-ban büntetlenül megengedték ugyanezt. 1854-ben Anglia és Franciaország kiküldöttéi manifesztumot irtak alá Ostendében és ebben felszólították az amerikai kormányt, hogy üzenjen háborut Spanyolországnak, ha Kubát nem engedi át a rabszolga-kereskedelem részére. Alá lehetne ma írni ilyen nyilatkozatot?

Russel tiltakozik az ellen, mintha a világ mindig rosszabb lenne. Ellenkezőleg azt állítja, hogy lassan, sokszor megbotolva, visszacsuszva, de mégis előre halad és bár nem tudja követelni azt a tempót, amit a haladásra szomjazó, türelmetlen emberek követelnek, mégis helyes irányban fejlődik. Ma már több az emberi jószág, több érzékünk van embertársaink jóléte iránt, több megértés az emberiség együttélésének alapvető feltételei irányában. A világháboru borzalmaiból, az örültek kavardásából, a háboru lekiüzdésének mozgalma indult ki és ha meggondoljuk, hogy a fejlődés milyen lassan halad, értékelni tudjuk ezt a kezdeményezést is.

Az amerikai publicista szemében nem az a csoda, hogy

Steyer és más gyártmányu használt autók minden elfogadható árban eladó.

„INDUSTRIA-ECONOMIA“ R. T. Timișoara

strada Bratianu 3.

ilyen rosszak vagyunk, hanem az, hogy nem vagyunk sokkal rosszabbak. Ha az emberiség amelyet gonosz szenvedélyek ráznak, nyereségvágy és állati szörnyüségek urálnak, elromoltan, elvadultan a háborútól, mégis kitart az ideálok mellett és a becsületet, az igazságot, a testvéri szeretetet, a tisztaságot, jóságot és békét tekinti eszményének, akkor sem gyászolunk és szomorkodunk, hanem ujjonganunk kell örömkünkben. Mert az az erkölcsi erő, amely ebben a tényben megnyilvánul, megrendíthetetlen és elég erős lesz arra, hogy átépítse, újraszervezze a világot.

Russel cikke új hitet önt a művelt emberbe és jól esik olvasni, mert tudjuk, hogy a hit megdöntheti a hegyeket is. Az emberiség jóságában és fejlődésében való hit megdöntheti a butaság és a gonoszság hegyeit és meggyorsíthatja a fejlődést.

I. f.

Vezérkari portrék

Arad politikai, társadalmi, művészeti és közgazdasági életéből. (Cikksorozat)

Az aradi ügyészségen több mint tíz évvel ezelőtt egy fiatal, szimpatikus arcú ügyész jelent meg, akit a régi királyságból helyeztek ide. Pausesti Miklós volt, aki rövid idő alatt főügyésszé lépett elő. Már ebben az időben Pausesti Miklós élénken érdeklődött az országos és a városi politika ügyei iránt és csakhamar szakított eddigi hivatásával és ügyvédi irodát nyitott Aradon, hogy szabad idejét a politika szolgálatának szentelhesse.

Az előzékeny modoru ügyvédet hamarosan megkedvelték Aradon. A törvényszéki tárgyalóteremben világos, logikus okfejtésével tünt ki, sohasem mondott hangzatos szólásokat, hanem mindig a tények olyan csoportosításával hatott, ami ügyfelére nézve kedvező volt, nem dolgozott és dolgozik frázisokkal, de a tények alapos ismeretével és az érvek okserü kifejtésével hat a bíróságra. Legutóbb a siriai arzenper fő-tárgyalásán egyik férjgyilkos asszony lelkivilágát oly meggyőzően tárta fel, hogy az esküdtszék minden bizonnyal nagyon enyhe büntetést szabott volna védecére, sőt esetleg fel is mentette volna.

Pausesti Miklós az országos politikában mindig a liberális párt híve és az aradi tagozatnak egyik vezéregyénisége volt. A meggyilkolt Duca miniszterelnök legintimebb hívei közé tartozott és gyermekének Duca volt a keresztapja, aki a keresztelő alkalmával meg is jelent Aradon és kellemes

Műjég állandóan REUSZ jéggyárban

órákat töltött Pausesti Miklós házában. A liberális párt listájával Pausesti legutóbb a szenátus tagja lett és többször fel is szólalt a parlamentben Aradot és az ország helyzetét érintő fontos kérdésekben.

Legbuzgóbb és a leglelkesebb munkatere azonban Pausesti Miklósnak a várospolitikája. A városi tanácsnak, átmeneti bizottságának és állandó választmányának sok éven át volt a tagja és alig akadt olyan probléma, melyhez hozzá ne szólt volna, amelynek megoldásához érdekes ötletekkel hozzá ne járult volna. A Luțai rezsim enfant terribleje volt és minden tárgyalásra kerülő dologban bejelentette különvéleményét, amelyet ha megszívlelték volna, a város minden esetre jelentékeny költségektől szabadult volna meg. Benne volt nemrégiben abban a bizottságban, mely a városi közüzemek helyzetét vizsgálta felül és sokban hozzájárult a közüzemek szanálásához.

Pausesti Miklós, mint ember, a legvonzóbb egyéniségek egyike. Közvetlen modora, sohasem nagyképű, bánásmódja az első pillanatban megnyer mindenkit. Uccán, törvényszéki vagy városházi folyosón mindig megközelíthető és különösen szívesen áll szóba kisemberekkel, akiknek ügyét nyomban felkarolja. Mély intelligenciája és meleg szíve a szegények, a tehetetlenek felé vonzza, akiknek mindig ingyen áll rendelkezésükre. Ő karolta fel a szerencsétlen vesztőhelyi árvizkárosultak ügyét is és lelkesen szállt sikra védelmükre. Emelkedett felfogása magasan kiemeli őt az átlagemberek sorából és ezt kisebbségi oldalon is mindig megbecsülik. Bár magyarul alig néhány szót tud, sohasem mutatkozik türelmetlennek a kisebbségekkel szemben és nem nézi, hogy valaki milyen fajhoz tartozik, vagy milyen vallást követ. Családi élete mintaszerűen harmonikus és megadja neki azt a boldogságot, amit közéleti szereplése révén megérdemel.

A magyar párt aradi tagozata nem valami tevékeny szervezet. Egyetlen szakosztálya, a közművelődési szakosztály működik csak teljes lendülettel és hévvel. Ennek a szakosztálynak vezetője Lászlóné

Lászlóné Prohászka Elvira Prohászka Elvira. Egy év alatt, amióta ezt a hivatást betölti, többet és eredményesebben dolgozott ez a testület, mint azelőtt négy év alatt. Akárhogy forgatjuk, ezt az érdemet annak a ragyogó szépségű, világos eszű és magyar szívű fiatal asszonynak kell tulajdonítanunk, aki kis kezével többet tett az itteni magyarságért, mint sok hangoskodó, aki vasos tenyerét csak arra használja, hogy időnként az asztalra csapjon vele.

Prohászka Elvira kiváló tulajdonságait szemmel láthatólag szüleitől örökölte. Józan, napfényes eszét, lankadatlan munkavágyát és kitartó lelkesedését édesapjától, míg művészi hajlandóságát, stílusérzékét és az írás szeretetét édesanyjától, aki annakidején egyik legjobb novellistánk volt.

Prohászka Elvira versekkel kezdte közpályáját s a költészet művelését azóta sem hagyta abba. Versei finom gondolatok erőteljes és világos kifejezései a leghatározottabb formában, a legköltőibb írásművészzel. Ugyanilyen a prózái is, amelyet általános kedveltséggel olvasott újságcikkeiben használ. Legnagyobb istenáldotta tehetsége azonban nem az írás, hanem az előadás. Ezrek és ezrek várják, lesik, mikor lép az előadói emelvényre, mert jól tudják, hogy amit tőle hallanak, tartalmában és formájában mindig tökéletes. Alapos készültséggel áll ki az előadói asztal mellé, de olyan könnyedén és természetesen beszél, mintha ott jutna eszébe minden gondolat. Saját verseinek, vagy más újabb költők tolmácsolásában utolérheteilen: kétségkívül Arad egyik legjobb előadója. Politikával kimondottan nem foglalkozik, de bevásárolták a párttagozat választmányába, ahol szintén a magyar kultúra ügyeiért harcol.

Aki azt hiszi, hogy Lászlóné valamennyiben is hasonlít a politikus nőkre, vagy a feminista harcok amazonjaira, nagyot tévedne. Wolff Károly legutóbbi tárlatán kiállította az arcképét. Az első pillantásra csak bájos női fejet láthatunk, aranyba csillogó hajat, tündöklő kék szemet, bájos, puha asszonyi száját. Csak hosszabb nézés után tűnt elő az ősz mester által a képre átvitt női lélek igazi tükre a szemek átható tekintetében, a homlok büszke kidomborodásában és az áll harcra felvetésében.

Ez azonban csak a külső. Prohászka Elvira különben sem a közéleti nő típusa, mert bokros teendői mellett nem hanyagolja el sem háztartását, sem kislánya nevelését. A legkedvesebb, legközvetlenebb háziasszony, egyszersmind a legjobb anya és feleség.

Hol fordítsa okmányait ?

Mitra I. Sándor-nál,

dipl. jegyző és vizsgázott törvényszéki jegyző, hivatásos fordító. — Fordításokat eszközöl felelősség mellett a következő nyelvekből: román, magyar, német, francia, angol, olasz, spanyol, orosz, latin, cseh, lengyel, szerb, bolgár.

Arad egyedüli többnyelvű fordító irodája, információs iroda

Bejegyzett cég. Arad, Bul. Regele Ferdinand 5. Csanádi Bank-palota. Másolásokat és levelezéseket vállal cégek részére jutányos díjazás mellett. — Szegényeknek, munkanélkülieknek kedvezményt nyújt.

Hivatalos órák: d. e. 9—1-ig és d. u. 3—7-ig.

Van, aki bevallja,

van aki tagadja! — Sehol sincs pénz a háborus adósságok törlesztésére. — Maïne! — Tizenkét óra: le a gázmaszkákkal!

(*Timișoara*). Annyi bajunk, annyi problémánk közben szinte el is felejtettük, hogy — hogy jóvátételi fizetések háborus adósságok is vannak. Minek is foglalkoznánk az elmúlt háboru gazdasági utórezgésével — (bátran földrengést is mondhatnánk) — amikor itt van közvetlenül a küszöbön az eljövendő.

Mégis, kétszer egy esztendőben, nyár elején és ősz végén fölmerül a háborus adósságok ügye. Amerika, sok-sok bajban lévő Amerika megjelenik a porondon és követeli Európától — a *vérdíjat*, a háborus segítség anyagi ellenértékének törlesztési részletét.

Eddig három államcsoport volt. Az egyik, a franciákkal az élén, *megtagadta a fizetést*. Indok: a németek sem fizetnek. A másik *jelképes fizetést* teljesített. Elismerte tartozását, törlesztett egy kis részletet azzal, hogy a többi majd következik. Ezek között volt Anglia. A harmadik, egy pár parányi állam pedig *megfizette* a reá eső párszáz dolláros részletet és ezzel bizonyította a „szerződésekhöz való ragaszkodását“.

Most azután *vége* ennek a beosztásnak. *Anglia kiugrott a sorból*. A múlt héten esedékessé vált fizetések kapcsán bejelentette a washingtoni kormánynak, hogy egyetlen centet sem fizet, még jelképesen sem, mert a háborus adósságok kérdését még nem rendezték végleg. Anglia — mondja a jegyzék — fizetni akar, de tudnia kell végre, mennyi a lemérsékelt végösszeg és fizetne, ha — behajthatná a maga háborus követeléseit. Ez azonban elviselhetetlen válságba borítaná az egész világot.

Fölsóhajt az olvasó: *előbb* méltóztatott volna ezzel a bölcsességgel élni. Előbb kellett volna törölni a német jóvátételeket, mert a versaillesi békeszerződés, a Young-terv, a Dawes-terv és a Hoover-moratorium balsikere lökte előre a hitleri eszméket és a porosz szellemeken kívül Versailles szellemének is része van Európa mai zavaros diktatúrák állapotában.

Ma azután: Ma a világ egyik legerősebb állama ismeri el, hogy a kötött megállapodást nem tarthatja meg! Hogy a háboruban vállalt terheket nem fizetheti. Hogy nemcsak az emberi élet hihetetlen megvetésén és a vérengzés megdöbbenően könnyed vállalásán, de az emberiség gazdasági erőinek sokszoros tulbecsülésén is alapult ez a világháború. Mert így volt. Fegyverkeztek és fegyverkeztek, szövetséget kötöttek és imperializmusokat ápoltak, provokáló nyilatkozatokat tettek, feszítették a hurokat és gyarapították a hadiszergyárosok jövedelmeit, semmibeverték a békevágyó népeket, hazug

ujshírekkel uszították egymásra a nemzeteket, amíg ki nem tört a világháboru.

A mérleg pedig:

az egész világ csődje, nyomorékok, munkanélküliek milliói, megfizethetlen adósságok a megmaradt állampolgárok felé, erkölcsi, politikai és szabadságbeli értelemben és megfizethetlen adósságok — a nemzetközi kölcsönpiacon.

De miért beszélünk *mult* időben? Fegyverkeznek és fegyverkeznek, szövetségeket kötnek és imperializmusokat ápolnak. Provokálnak és tulfeszítik a hurokat és gyarapítják gyarapítják a hadiszergyárosok profitját. Ki törődik a német munkás békevágyával, uszít a „Völkischer“ és uszít a „Figaro“ — és kitörőben van az új világháboru

Anglia nem fizet, nem fizethet. Itt az ideje, hogy leírják a háborus tartozásokat. És leírják a háborus lelkiséget. És leírják az új háboru előkészületeit. *Most még lehet, de holnap itt az összeomlás!*

Magunkról az olvasókhöz

(*Arad.*) A mai társadalom minden életmegnyilvánulása gazdasági tényezőkön alapszik. Kereskedelem, ipar, mezőgazdaság, kultúra, művészet, politika, diplomácia, mind-mind gazdasági faktoroktól függ. Nemcsak egyes emberek jóléte vagy szegénysége függ össze az általános gazdasági helyzettel, hanem társadalmi osztályoké, nemzeteké és kontinenseké is. Az egyszerű munkást, akinek keserves keresményéből alig futja kenyérre, éppen úgy érdekli a buza világpiaci ára, mint a gazdag tőzsdést, aki a csikágói gabonatőzsdén spekulál. Akár béke van, akár háboru dul, mindennek alfája és omegája a termelés és a fogyasztás, a munkateljesítmény és ennek ellenértéke: a pénz. Ma még ez dominál mindent.

A mai ember megköveteli az ujságitól, hogy behatóan foglalkozzék gazdasági kérdésekkel és ha nem is hozza az orvosságot, amely ezt a beteg világot meggyógyítja, legalább ismertesse azokat a módokat, amelyekkel az általános gazdasági válságot megszüntetni vagy enyhíteni igyekeznek. Ez a tudat érlelte meg bennünk az ötletet, hogy ezentul

mindenre kiterjedő, gazdag és tartalmas közgazdasági rovatot iktatunk lapunkba annál is inkább, mert az Erdélyi Élet olvasóközönsége főként kereskedelmi és egyéb gazdasági körökből rekrutálódik.

Ezentul minden számban bel- és külföldi gazdasági és pénzügyi szakértők fogják olvasóinknak a legégetőbb gazdasági kérdéseket ismertetni. Hisszük, hogy olvasótáborunk a szerkesztőségnek ezt az újítását is szívesen fogadja és méltányolja.

A közvetítő

fontos szerepet tölt be a kereskedelemben. Nyilatkozik egy nagykereskedő a fűszerkereskedők szövetségéről

(Arad.) Nagy érdeklődést váltott ki az „Erdélyi Élet” legutóbbi számában közölt riportunk az aradi és aradmegyei fűszerkiskereskedők ujonnan alakult beszerzési szövetségéről. Fontos és sokat vitatott közgazdasági problémát vetett fel: a közvetítő kiküszöbölésének elvét. Az aradi fűszerkiskereskedők szindikátusának érdemdus vezetősége azt a célt tűzte maga elé és igyekszik megvalósítani, hogy kiküszöbölje a termelőt a fogyasztóval összekötő láncból a nagykereskedőt. Gazdasági kísérlet ez is, bár nem olyan nagyszabású, mint Leniné, vagy Roosevelté. Mindenesetre ujtítás és mint ilyen arra hivatott, hogy a tespedő kereskedelmi forgalmat kissé megélénkítse. Az újságíró és a közgazdász számára pedig feladat, amit meg kell oldani. Jelen-ség, amit be kell mutatni, le kell tárgyalni, minden oldalról megvilágítani és ebből a tanulságot leszűrni. A közgazdaságtan elvei és eszméi ma már nem elméleti jellegűek csupán és mindenki jól tudja, hogy ezekből az elvont elméletekből kell megszületnie a jövő új gazdasági rendjének, amely minden foglalkozási ághoz tartozók részére a jólétet hivatott megteremteni.

Nézzük tehát a mi kis szűk körünkben életrekelte új vállalkozást és annak alapelveit, hogyan állják meg helyüket egy kívülálló szakember meglátásában. Audietur et altera pors. Halljuk meg a nagykereskedőt, aki évek hosszú sora óta dolgozik Aradon, hogyan vélekedik a fűszerkiskereskedők beszerzési szövetségéről. Informátorunk nagyműveltségű, képzett kereskedő, aki mindjárt első kérdésünkre pártatlanságát is kifejtette:

— Személy szerint teljesen érdektelen vagyok, az új szövetség nem érinti kereskedői érdekeimet. A „Concordia” működési területe oly nagy, hogy egyetlen nagykereskedőnek sem ártott sokat, mert ezen a területen nemcsak aradi nagykereskedők dolgoztak, hanem timisoaraiak, oradealak, devaiak és más városok engrosszistái. Egy-egy nem sok vevőt, nem jelentékeny forgalmat vesztett. Használni nem használt ugyan a nagykereskedőknek, de nem is ártott. tulságosan, csak annyit jelent, mintha egy nagykereskedővel több dolgozna Aradmegye területén.

— Mert a »Concordia« sem egyéb, mint nagykereskedés. Nem küszöböli ki a termelő és a fogyasztó közül a nagykereskedőt, hanem helyére állítja a szövetséget. A szövetség sem képes haszon nélkül továbbadni az árut, mert neki is van költsége, rezsije és sokféle kiadása, amit a gyári, illetőleg termelői árakhoz hozzá kell adnia. Azonkívül tőkeképzésre is kell gondolnia, ha fejlődni akar.

— Elvben nem tartom lehetetlennek a közvetítő kereskedelem kiküszöbölését, azonban ha ez valóra válik valaha, akkor a fűszerkiskereskedők beszerzési szövetkezete épp olyan feleslegessé válik, mint a nagykereskedő, sőt esetleg a kiskereskedő is.

— Ami az árak esését illeti, tényleg estek egyes fogyasztási cikkek árai, mégpedig a megcsökkenett kereslet következtében. Hiszen az árakat a kereslet és kínálat aránya szabályozza. Több gyár leszállította az árakat, mások viszont emelték, általános árcsökkenés nem következett be és főleg nem a szövetkezet működése következtében. Hiszen a nagykereskedők azelőtt is versenyeztek az árakban és a legminimálisabb haszonnal is odaadták az árut, csakhogy forgalmukat ne csökkentsék.

— A fűszerkiskereskedők szövetkezete egyelőre nem erős versenytárs a nagykereskedőkkel szemben. Ennek egyik oka, hogy kevés tőkével dolgozhatnak és a mai viszonyok között nem is sok kilátásuk van tőkeképzésre. Ahhoz a forgalomhoz, amit ma lebonyolítanak, legalább másfélmillió lej forgótőkére van szükségük. A haszonból ma nehéz tőkét gyűjteni, de nem tud tőkét rendelkezésükre bocsátani a kiskereskedő sem. Hiszen neki is hitelre volna szüksége. És ez az a pont, ahol a szövetkezet nem versenyezhet a nagykereskedővel. A hitellelet ugyan minimálisra csökkent, azonban a fűszernagykereskedő kiválogatott, régi vevőinek mégis nyújt hitelt, amire azoknak szüksége is van, mert ők is hitellelnek egyes biztosan és pontosan fizető vevőknek. Ezt az előnyt a szövetkezet nem tudja nyújtani és ez is egyik oka annak, hogy a közvetítő kereskedelemre ma még szükség van. Mert alig van olyan termelő, aki akkora tőkével rendelkezne, hogy be tudja várni, amíg a fogyasztó kifizeti az ő áruját és viselni tudja nemcsak a gyártás, de a fogyasztóhoz-juttatás összes terheit is.

— Főlényben vannak a nagykereskedők a szövetkezet fölött a beszerzési források megválogatásában, mert éppen tőkéjük és régi összeköttetések révén előnyösebb áron tudnak vásárolni.

— A kiskereskedők szövetkezetének működése egyetlen szempontból feltétlenül hasznos: tényleg kenyeret ad 14 embernek, akik a raktárban és az irodában dolgoznak. A mai viszonyok között ez sem lebecsülendő eredmény. Egyébként, hogy mit hoz a jövő: előre nem tudhatjuk.

Igy szólt a szakértő munkatársunk feladott kérdéseire és a válaszokból úgy látjuk: feltétlenül hasznos és szükséges volt ezzel a problémával foglalkozni. Az objektív nyilatkozatok elősegítik az ügyet és hozzájárulnak a bonyolult gazdasági kérdések tisztázásához.

B É L Y E G Z Ő K E T

olcsón, jól és
azonnal készít

S T A M P A

bélyeggyár Arad, a
főpostával szemben.

A sajtó korlátozásával

az emberi gondolat örök jogai forognak
veszedelemben

(Arad). Az ujságírók nemzetközi szövetségének végrehajtó-bizottsága Tuniszban ülésezik. A végrehajtó-bizottságban husz ország ujságírói vannak képviselve.

A szövetség nem fogadja be azoknak az országoknak az ujságíróit, amelyekben a sajtószabadságot guzsbakötik.

A napirenden lévő technikai kérdéseken kívül foglalkoztak

a sajtószabadság, a világbéke és az ujságírók érdekeinek a védelmével is.

A svájci delegáció javaslatot tett, hogy

minden országban beható nemzetközi vizsgálat alá vegyék a sajtószabadságot.

Wauters lapszerkesztő, belga küldött mondott ebben a kérdésben nagyhatású beszédet. Wauters többek között ezeket mondta :

— A sajtószabadság kétféle szempontból érdekli a hivatásos ujságírót: A sajtószabadság letíptása az ujságírónak, mint a gondolat munkásának az erkölcsi és anyagi érdekeit támadja meg. Nem ritka eset, hogy öreg ujságírókat életük alkonyán meg fosztanak életlehetőségüktől, mert nem hajlandók a tollukat prostituálni.

— Másrészt a mesterség méltóságán tulmenően is az ujságíró szenvedélyes hive az emberi gondolat korlátlan terjesztésének.

Magának a sajtónak az életét veszélyeztetik mindenkor, amikor a sajtószabadságot támadják. Belgium szomszédságában egy nagy ország statisztikája megállapítja, hogy

a lapok példányszáma katasztrófális és megbecstelentő módon lezuhant.

Az olvasók, amikor már politikai szabadságuktól megfosztották őket, dühösen és megvetéssel utasítják vissza azokat a lapokat, amelyek az irányított igazságot hirdetik.

— Ha azonban megakarjuk védeni a sajtó szabadságát, pontosan meg kell ismernünk a reá leselkedő veszedelmeket. Amíg ezt nem tesszük, a sajtószabadság csak a fikció és a mitológia birodalmában lesz meg. Mert a látható veszedelmeken tul, titokzatos és alattomos erők dolgoznak és annál biztosabban rombolnak, mert sötétségben garázdálkodnak.

— Leltározunk kell a sajtószabadság romboló elemeit. Tudom, hogy az én mérlegem még nagyon hiányos. De előre is megköszönöm azoknak, akik kitéltik a hézagot.

— Amikor egy cézári kormányzat magához ragadja a hatalmat, megtiltja vagy korlátozza a terjesztését, üldözi és bebörtönzi azokat a hivatásos újságírókat, akik mindennek ellenére szembe akarnak szállni a hivatalos igazsággal, az egységesített igazsággal.

— Világos és elszomorító példák mutatják, hogy ezek a tekintélykormányok, az ellenőrzés és bírálat jogának ezek az ellenségei magukhoz ragadják az ellenzéki újságokat, hivatalos közlönyt csinálnak belőlük. Erre kiválóan ékes-szólv és kifejező új szót alkalmaznak: szinkronizálás, egyformáráka p csolás.

— A iktaturás rendszerek buzgalma gyakran áttör a határokon. dHányszor lépnek közbe diplomáciai uton és tiltakoznak az újságok ellen, amelyek

megengedik maguknak azt, hogy ne legyenek elragadtatva a diktátorok cselekedeteitől.

A legerélyesebben kell tiltakozni a sajtó és a hatalom kapcsolatában való ilyen újítás ellen.

— Azonkívül az a sajtó, amely akármilyen formákan kormánytámogatást fogad el,

nem szabad többé és következként a munkatársai sem azok.

— De van egy harmadik módszer is a sajtó guzsba-kötésére.

— Az érdekelvt koncentráció végeredményben megszűnvti szabadságunkat. A tudatosan ellenőrzött hivatalos és trösztszített hirszolgálat, az újságárusítás monopoliuma a szállítóeszközök kizárólagos birtoklása a sajtószabadság letiprásának annál veszedelmesebb eszközei, mert alattomban dolgoznak.

— Legutóbbi politikai-pénzügyi botrányokból kiderült, hogy pénzügyi hatalmak megvásárolták a sajtót és az újságírókat. Ezek szerencsére nem tartoznak szövetségünkhöz. Hivatásbeli lelkiismeretünknek ezt a kerülő uton való leigázását lankadatlan elszántsággal kell ostromolnunk, mert mesterségünk becsülete és az emberi gondolat örök jogai forognak veszedelemben.

— Mindezeket a szempontokat ki kell vizsgálni, mert különben a vizsgálódás tárgyalanná válik.

— **Metalfix.** Az aradi Szabó Albert-cég előtt csodájára járnak az ugynevezett Metalfixnek. Ez svéd gyártmányu rögzítő szer, amely ugy összeragasztja a törött porcellán, bőr, fa, üveg vagy égetett agyag-edényt, hogy nehéz sulyok ráaggatásával sem válnak szét az összeragasztott darabok. A Metalfix-hez hasonló fixirozó anyag nincsen az egész világon. Az igazi Metalfix *svéd* eredetü gyártmány, amelyet eddig még nem sikerült meg se közelíteni. A világhírü márka romániai vezérképviselétét a timisoarai Petrolux-vállalat bírja.

Constantinescu Sándor

főlényesen lespricelte magáról az alaptalan rágalmakat

(Arad.) Megrajzoltuk Constantinescu Sándor liceumi tanárnak, a város átmeneti bizottsága helyettes elnökének portróját. Vázlatszerű volt ez a rajz, de így is az olvasó előtt állt ennek a közéleti férfinak markáns egyénisége. Azóta két alkalomból is foglalkozott a közvélemény Constantinescuval és e két esemény során még élesebben bontakoztak ki a puritán ember, a nagyműveltségű européer és megértő politikus karaktervonásai.

Először akkor érték támadások tulzón sovinizta és gyűlöletet szító román részről, amikor néhai Barabás Béla emberi nagyságát méltatta a városi tanácsban. Aki ismeri Constantinescut, aki figyelemmel kísérte ebben a városban immár tíz éve kifejtett közéleti és kulturális működését, az bizonyára nem lepődött meg azon, hogy megrendülve állt meg néhány percre a politikai ellenfél ravatalánál. Minden nemesen gondolkodó ember szinte természetesnek találta, hogy az a Constantinescu Sándor, aki a tíz esztendő alatt nemcsak izzó fajszeretetéről, hanem a kisebbségek iránt érzett megbecsüléséről is több nobiles gesztussal tett tanubizonyosságot, elismeréssel emlékezzék meg a magyarság nagy halottjáról: Barabás Béláról. Az ezért ellene intézett támadások visszapattantak Constantinescu tiszta lelkiismeretének, műveltségének és humanizmusának páncéljáról.

Most pedig egy alapján véve jelentéktelen ügyből kifolyólag éppen magyar részről kezdték ki az ideiglenes bizottság helyettes elnökét. Az újságolvasó közönség előtt nyilván ismeretes az a harc, amely a Marosparti korzó térzenéje körül keletkezett. Röviden arról van szó, hogy Constantinescu a Rosenfeld-rádiócéggel előzetes megállapodást kötött arra nézve, hogy ez a cég szereli fel a Maros-korzón a gépzenét, ha a próba-leadáson beválik a cég készüléke. Hangsúlyozni kell, hogy ez az előzetes megállapodás a városra semmiféle kötelezettséget nem háritott és arról még csak szó sem lehetett, hogy csak a céget kötelező szerződésből bárkinek is anyagi előnye származhatott volna.

És mégis akadt Aradon magyar lap, amely e rádió ügyből kifolyóan beugrott néhány vállalkozó üzleti trükkjének és heves támadást indított Constantinescu ellen. Burkoltan azzal vádolta meg, hogy a maga részére anyagi előnyöket

---

M U Z S A Y N Á L

színházzal szemben. **Nyári öltönyök és kabátok.**
Trench-coat. Nem gyári áru! Minden darab saját készítmény.
Mielőtt bárhol vásárol, keressen fel, Merkur bevás.-könyvre 6 havi hitel.

akart szerezni a nyilvános pályázat kiírásának mellőzésével. Az egész ügy nyilvános tanácsülésen tisztázódott, a képtelen vád szétpattant, mint a szappanbuborék és

Constantinescu helyettes elnök makulátlanul került ki a harcból. Mindenki meg volt róla győződve, hogy Constantinescuhoz a gyanu halvány árnyéka sem férhet közel,

így tehát közmegnyugvást keltett, amikor az ügy összes kulcsatitkai nyilvánosságra kerültek és kiderült, hogy Constantinescu egyenesen a város érdekében cselekedett, amikor az előzetes megállapodást megkötötte.

Nem jó szolgálatot tett a város magyarságának a szóban forgó magyar lap, amikor éppen azt a Constantinescu Sándert támadta alaptalanul, aki — bár nem Aradon született — sokkal inkább szívében viseli ennek a városnak a sorát, mint sok törzsgyökeres aradi.

Halló! Központ ?

Kérjük a telefon-társaság igazgatóságát

(Timișoara). Előttünk van egy amerikai magyar napilap, amely féoldalas, hat fényképpel tarkított, ötletes hirdetésben ismerteti a newyorki telefont és felszólítja az olvasókat, hogy lépjenek a telefonelőfizetők sorába. Amerikában, mint mindenütt a világon, üzleti vállalkozásnak tekintik a telefont és abból az egyszerű közgazdasági elgondolásból indulnak ki, hogy

mennél több az előfizető, annál inkább lehetőség nyílik arra, hogy a beszélgetések árát csökkentésék

és így mindig újabb és újabb rétegeket kapcsoljanak be a telefon használatába.

Nálunk a modern üzleti, de társadalmi érintkezésben is már nélkülözhetetlené vált eszköz még mindig a bürokrácia tehetlenségét nyögi.

Magas alapdíj, drága beszélgetési díj, a belépésért külön adó, a mizériák, a díjak behajtásánál a legszigorubb bakafantosság jelzik az elmaradottságot

a Menlo-parki varázsló Edison és nagyszerű magyar tanítványa, Puskás Tivadar találmányának gyakorlati fölhasználása körül.

Ha a bevezetésért semmit sem kellene fizetni és a beszélgetések díja nem lenne több, mint amennyit megengednek a mai viszonyok, hónapok alatt megháromszorosodnék az előfizetők száma. Csak végig kell nézni az előfizetői névsort, hogy lássuk: a szellemi foglalkozásuak közül írók, hírlapírók, művészek kilencven százaléka — hogy csak példát említsünk — nem rendelkezik telefontal. Üzleteket teremtené munkaalkalmakat fokozna, használna orvosnak mérnöknek, ügyvédnek, kereskedőnek, iparosnak, mindenfajtaju üzletembernek, ha megnyílna annak lehetősége, hogy a telefon ne fényűzés, hanem könnyen elérhető és közszükségletet kielégítő olcsó készülék legyen, amelyről végre le kellene vagdosni az aktagyártásból született béklyókat.

Kártyabarlangok

hiénái leselkednek áldozatokra Arad uccáin

(Arad.) Kisirtszemü asszonyok és éhségtől sápadtarcu gyermekek várják aggódva, hogyan fog a város mostani vezetősége a Városi-kávéház bérlete ügyében dönteni. Ez nem tréfa. Ez szomorú valóság, mert ezuttal a Városi-kávéház további sorsához aradi családok existenciája kapcsolódik aszerint, hogy lesz-e hazárdjáték-klub a kávéházból, vagy pedig megmarad szolid uzsonnázó és esti szórakozó helyiségnek.

A város közönségét az a veszély fenyegeti, hogy rulett- és kártyabarlang lesz a nagymultu Városi-kávéházból, hacsak a város jelenlegi vezetősége végső fokon nem dönt úgy, hogy a kávéház megtartsa eredeti jellegét.

Miről is van szó? Többszöri sikertelen árlejtés utján most akadt egy bucurești-i „vállalkozó”, aki hajlandó a bérletért évi 240 ezer lei bért fizetni. Ezzel szemben kötelezettséget vállal arra nézve, hogy nappal rendes kávéház marad a Városi-kávéház, este azonban átalakul zenés bárrá és világvárosi lokállá, ahol a szerencsétlen halandó biztosan elverheti keserves keresményét, vagy a rábizott idegen pénzt a ruletten, chemin de fer-en, bakkon és a többi törvényileg tiltott hazárdjátékon.

Ez a bucurești-i ur egyszer már „vállalkozott” Aradon. Bizonyára még sokan emlékeznek kellemetlen és szomorú emlékekkel arra a „Művész-klub”-ra, amely tavaly a Dácia-szállóban működött. Ennek a klubnak volt a vezetője és finanszírozója a bucurești-i ur, aki most a Városi-kávéházat akarja játékbarranggá lezüllesztetni. Akkoriban dr. Marcuș Mihály, kamarai alelnök, Arad képviselője lépett fel erélyesen a Művész-klub ellen és az ő kezdeményezésére zárta be a kártyabarlangot Filotti Zamfir rendőr-kezesztor.

Nemsokára a központi rendőrség közelében magánlakásban, azután a Bul. Regina Márián, a volt Központi Takarékpénztár épületében működött a rulett-klub. Most pedig a Str. Eminescu 10. számú ház emeletén bérelt lakásban fosztogatták ki esténként a pasasokat, amíg Vulpe Constantin főügyész szét nem verte a társaságot. Hogy sikeresen operált a hatóságok megkerülésével működő játékbarrang, amely a játékosok minden pénzét elnyelte, arra nézve szomorú eseteket hallottunk, amelyeket most nem akarunk a nyilvánosság elé hozni.

Tartozunk az igazságnak annak leszögezésével, hogy a bucurești-i ur egyáltalán nem részes a jelenleg működő játékbarrangban. Talán éppen azért szeretne rulett- és kártya-klubot létesíteni a Városi-kávéházból, hogy legyűrje a konkurenciát és egyedül dolgozzék a piacon. Nagyon jó „vállalkozás” lehet egy ilyen játékbarrang, hogy annyira török magukat utána azok, akik becsületlen munkával nem akarják biztosítani megélhetésüket, hanem szerencsétlen emberek kifosztásával akarnak jómódot teremteni maguknak.

Aradnak nem kell játékbarrang!

A szalonszóban

higitott gondolat nem kultura. — Könyvnapokon, íróheteken épül a világbéke: —

(Oradea.) Akár progagandáról van szó, akár bármi másról, könyv és író mindig szorosan egymáshoz tartoznak. Nem véletlen tehát, hanem tudatos és okosan tudatos rendezés dolga, hogy idén a könyv propagandája *Bucurestiben, Budapesten, Berlinben* összekerül az író gropagandájával. Aminthogy nem véletlen az sem, hogy a könyv mindenütt csak napokat kapott, az író azonban egész hetet.

Nagyon fontos dolog a könyv. Pótolhatatlan tűzanyag a kultura hazájában. A könyv épügy, mint a magyar könyv, román könyv vagy a német könyv. De úgy fordult a dolog, hogy az író ma fontosabb. Hiszen az íróhetek is ezt hangsúlyozzák, az íróhetek is azért vannak, hogy megmentsek az írot: mert megakarják menteni a könyvet. Azt a könyvet, ami épp olyan fontos, mint a levegő. Amire egy faj, egy ország vagy egy nemzet kulturájának épp ugy szüksége van, mint a földnek, a fának, a virágnak: a napfényre.

Jó, ha harsog a propaganda mind a kettő körül.

De jó, ha megtudja mindenki, román, magyar, német — akit néhány napig a fővárosok uccáin az író felé és a könyvsátrakba hivatgatnak, hogy ez távolról sem üzlet, hanem — kulturmozgalom.

Nem futó alkalomra, napokra szóló, hanem eszten-dőkre terjedő, folytatólagos mozgalom.

A legkomolyabb kulturmozgalom: könyvnap és íróhét egyaránt.

Javára válik annak, aki a könyvet megveszi, jól jár ve'e, aki eladja; de a tulajdonképpeni és igazi cél azonban az, hogy

vegyük végre észre önmagunkat, eszméljünk rá arra, talán az utolsó pillanatban, ami körülöttünk van, mert az íróval és a könyvvel nagy bajok vannak általánosságban talán mindenütt, de különlegesen éppen Romániában — legyen az a könyv vagy író akár román, akár magyar.

Mitől sorvad nálunk a könyv és miért koldus a romániai író? Egyik ok tetézi a másikat és egyik forrás nyitja az új forrásokat. Bizonyos: mindenütt apostol az író, az igazi, de százszor apostol minálunk. Nemcsak azért, mert szegény, de éppen amiatt, mert — *csak szegény lehet.*

Könyvnek is, írónak is küzdenie kell a kicsiny nyelvterülettel és a kicsiny nyelvterület lesújtóan mérsékelt könyvigényével; küzdenie kell a fogyasztóiac elszegényedésével és mindezekben tul olyan kis és nagy akadályokkal, amelyekről más alkalommal még bőven szót emelhetünk, hogy most mégis

a legnagyobbra mutassunk rá, arra a nagy betegségre, amely máris végzetesen kikezdte irodalmi-kulturánkat, a nem látható, a nem intézményben üszkösödött betegségre, amelybe mégis mindenütt beleütközünk hogy az *író szabadsága* — a diktatúrás államokat leszámítva — olyan gyöngye lábán talán sehol nem áll, mint éppen minálunk.

Pedig, ha ez nincs s ha ez nem teljes: azt nemcsak a könyv és nem csupán az író sanyli meg, hanem elsősorban és mindennek előtt az ország kulturája.

Hiszen a könyv... mennyi mindent jelent a könyv?! Mennyi mindent jelent azon túl, hogy nagy vigasztaló és lelkiismeretes tanító; hogy kedves pajtás és életünk útján hűséges utitárs?! Egyetlen könyvben egy korszak föltartathatlan kicsirázása indulhat meg;

lelkek, eszmék, ideálok fölguytója lehet; sorsfordulók nekilendítője, új világnak a kupuja, — de az író az szabad legyen... de a gondolat, az ne ismerjen korlátot és ne hordjon bilincset: emelkedjék szabadon, akár szeszélyesen és szertelenül is, de szárnyait ne nyesegetse a „tekintetbe veendő politikai és személyi szempontok”, mert nincs fájdalmasabb, nincs utálatosabb és nagyobb kulturveszély a lakáruhába öltözött, a porcan csuszó s megfrizirozott politika — és szalonképes

BCU Cluj / Centru de Cercetari si Bibliotecă Cluj

Igen, az író szabadsága: az az első, az a legfontosabb. Írói szabadság: jobbra, balra, középre. Mindenkinek. Ha délgető, serkentő, édes napfényében nem csak virág nyílik, de tudva is burjánzik imitt-amott, mi nem félünk tőle. Szabad kultúra, szabad ország azt is elbirja. És különben is Macaulaynak van igaza, hogy a merőben rossz könyvek merőben ártalmatlanok...

Szó sincs róla: ezt a legfontosabbat, a kulturfejlődés lelkét és legelsőrendű feltételét, az író, a gondolat, a könyv szabadságát nem egy látható és megfogható cenzura nyomja el. Nem egy intézmény, hanem: rendszer. Igaz az is, hogy nem egy tízéves rendszer, hanem egy nagyon régi. Olyan öreg és olyan sötét, mint maga az átok. Itt van és nem hogy felfordulni nem akar, de egyre elevenebb és egyre veszélyesebb.

Akárhová fordulsz egy „időszerűtlen“ gondolattal vagy egy „nem egészen megfelelő“ kész könyv kéziratával: beleütközöl. A füledbe sugják, vagy az arcodba röhögik ezt a borzalmat, az író, a könyvet és kulturát sárba ragasztó rzt a nye pozvolimot.

Nem lehet! Mindenütt, majdnem mindenütt ez a nem lehet... Benne van a levegőben, mint törvénybe nem írott, szabálytalan, de erős tilalom; a lélek lendületét kifulladásztja.

a merészséget megjuhásztja, a születő gondolatot, mikor még csak csirázik, elvéteti: nagy nyavalya ő, sok könyv marad kiadatlan és sok marad megiratlan miatta. A megfélemlítés szelleme és az engedelmesség parancsa veszi körül. Hát persze... Az ujság az meg akar maradni. És

a kiadó sohasem volt kulturapostól, hanem mindig üzletember, az már hozzá szokott az olyanféle gondolkodáshoz, hogy nem esett a fejelágyára, hogy pénzt... pénzt!!... és egzisztenciáját kockáztassa egy „időszerűtlen könyv vagy egy meg nem beretvált, egy kellőképpen ki nem mosdatott, merész gondolatsor miatt...

Kicsiny a román nyelvterület, egy miniatűr kulturvilág- amelyben mindig gyéren keresett áru volt a könyv. De azona felül szegények is vagyunk. De mindennekfölött itt van ez legnagyobb veszély: a gondolat korlátozása, amely ellen valljuk be őszintén, mindmostanig *nem* küzdött minden erejével *minden* író.

Rendezzék minél sűrűbben az íróheteket és könyvnapokat, de mindenekelőtt az ellen kondítsák meg a vészharangot. Szabadságot először: aztán majd jön a kenyér is!

De... rendeződjék a jó ügy olyan irányban, hogy a könyvnapok se legyenek egyszerű könyvvásárok csupán. Ezen a soron a középosztály szemléletével tisztában vagyunk. A leszegényedett intellektuálnak nagy és szent dolog: ünnep a könyv, és ünnepnap, amikor féltetett garasain egy jó könyvet vásárolhat. És

otthonában sem szobadisz, sem asztali ékesség, hanem minden szabad pillanatban üzemben lévő elmenyítő és lélekbepallérozó barát: a könyv.

Ha ez az elgondolás általánossá lehetne a könyvnapokon, ha az író és közönség találkozni tudna egy szebb élet kivívásának gondolatában:

ez szép eredménye volna a mozgalmaknak.

Minden a *kulturfejlődés* és az *író szabadságáért* történjék.

Minden révület és minden sugallat, minden tudatosság és minden ösztönösség mindig azért harcoljon és ezért áldozzon, *ezért* a szabadságért, mert ez egymagában is: *a minden!*

Arad előkelő közönsége GH. ILICA

cípőszalonjában, str. Románulul (Bohus-p.) szerzi be cipőszükségletét
Orvosi rendelésre gyógycipők, betétek, ludtalp, bokasüllyedés és talp-süllyedés ellen
nagyon olcsó árban készülnek.

— **Orvosi hír.** Dr. Lukáts Jenő rendeléseit újbó megdte. kez

A közönség hozzászólt

az „Elmélkedés a jó és rossz orvosról”
című cikkünkhöz

Legutóbbi számunkban a jó és rossz orvosról írott elmélkedésünk széles körökben keltett érdeklődést és vitatkozásra is adott alkalmat. Egész csomó levelet kaptunk, amelyeknek írói a maguk szemszögéből ítélik meg a kérdést. Ezek a levelek természetesen nem mentesek bizonyos elfogultságtól, ami érthető is. Egyesek tulságosan ekszponálják magukat bizonyos orvosokért, mások pedig igen heves kifakadásokkal illetnek egyébként igen tiszteletreméltó orvosokat, akik nem érdemlik meg a lekicsinylő bírálatot. A levelek tömegéből mindössze hármat ragadunk ki, mint olyanokat, amelyek a nagynyilvánosság elé kívánkoznak.

Az első, amelyet egy aradi kereskedő írt, leközljük anélkül, hogy a benne szereplő orvosokat megneveznők. Ime egy levél:

„Igen tisztelt Szerkesztő Ur! Engedje meg, hogy a mult számban közölt cikkéhez én is szolgáljak adattal. A fiaskám beteg lett. Magas láza volt és a torkát fájlalta. Elhivattam hozzá az egyik fiatal specialistát, aki nemrég telepedett le Aradon és aki a címtábláján azt hirdeti, hogy ennek és ennek a klinikának volt az asszisztense. Gondoltam, ez a kiváló fiatal orvos hamarosan meggyógyítja gyermekemet. Az orvos mindennap eljött hozzánk és megnyugtató, hogy nem oly nagy a baj. Egy kis torokgyulladás, hamarosan kigyógyul belőle a fiu. Igenám, csak hogy a betegség nem akart engedelmeskedni az orvos megnyugtató szavainak. Gyermekem állapota napról-napra rosszabb lett. Láza folyton emelkedett, pulzusa kikihagyott, lélekzete akadozott. Kétségbe voltam esve. Ekkor elhatároztam magamban, hogy még egy specialistát hívok a beteghez. Ezt meg is mondtam a kezelő orvosnak. Amikor meghallotta, hogy kit akarok beteg gyermekemhez hívni, a legbrüszkebben kijelentette, hogy ha a megnevezett orvost elhívom, akkor ő át nem lépi többé a házam küszöbét. Tessék elhinni, nekem sokkal fontosabb volt a gyermekem élete, mint a fiatal orvos megbántott önérzete. Azt válaszoltam neki, hogy ha nem jön el többé, akkor nem jön, de én mégis elhívom azt az orvost, akiben inkább bizom. El is hívtam. Nem kérdezte, ki kezelte eddig a beteget. Megvizsgálta a fiut és diftériát állapított meg. Nyomban beoltotta és gyermekem hamarosan meggyógyult. Már most kérdezem, szabad e orvosnak így viselkednie, ha egyszer látja, hogy tudása cserbenhagyta és más orvos beavatkozására van szükség? Véleményem szerint talán mégis az emberélet az első és csak azután jöhet számításba a hivatásbeli önérzet. Azt hiszem, mindenki ezen a véleményen van. Csak ezt akartam szíves tudomására hozni. Fogadja nagyrabecsülésem kifejezését...”

A második levélben érintett eset már súlyosabb beszá-

mitás alá esik és konkrét bejelentés alapján az orvosi kamara elé kívánkozik mint az orvosi etikába ütköző súlyos mulasztás. A levél így hangzik:

„A feleségem nemrég egy este hirtelen rosszul lett. Autóba vágtam magam, hogy elhozzam házi orvosunkat. Nem találtam otthon. Sürgősen elhívták valahová. Nem akartam várni, mert aggódtam feleségem állapota miatt. Egyik ismerősöm tanácsára felkerestem az egyik jónevű és kiterjedt praxisu orvost, aki még mielőtt az ügy érdemére térhettem volna, ezt a meglepő kérdést intézte hozzám: Van ezer leje? Ennyiért elmegyek. Nekem nem volt ezer lejem, azt feleltem tehát az orvosnak, hogy akkor maradjon csak szépen otthon, nem reflektálok a segítségére. Nem is jött el a beteghez, holott esküvel fogadta orvossá avatása alkalmával, hogy ha bármikor a nap bármely szakában hívják beteghez, okvetlenül elmegy. Akkor nem volt arról szó, hogy csak ilyen nagy honorárium mellett megy beteghez. Véletlenül utközben találkoztam a házi orvosunkkal, elvittem az autón, injekcióval csillapította feleségem szenvedéseit és két napi önfeláldozó kezeléssel meg is gyógyította a beteget. Ezt az esetet annak jellemzéséül hoztam fel, hogy egyes orvosok mennyire kalmárszellemben teljesítik hivatásukat. Pedig a szóbanforgó orvosnak igazán nincsen szüksége arra, hogy kommerciális alapon vezesse prakszistát. Amugyis alaposan megfizetik kétségen kívül értékes orvosi szolgálatait. Nem kételkedem orvosi tudásában, hiszen akkor el sem mentem volna érte, de felháborított az a cinikus mód, ahogyan előre követelte a szerintem túl magas honoráriumot és attól tette függővé az esti látogatást, hogy vajjon módomban van-e azt megfizetni. Nem akartam botrányt előidézni, de kedvem lett volna az orvos urat kényszerrel elvinni a beteghez. Ezért semmi bajom sem történhetett volna“.

A harmadik levelet orvos írta. Ennek nyilvánosságra szánt részleteit itt adjuk:

„Nem óhajtok sem pro, sem kontra hozzászólni az ön által felvetett kérdéshez, csupán olyan dologra óhajtom felhívni Szerkesztő Ur figyelmét, amely egyszer már foglalkoztatta is az orvosi kamarát. Ez a kérdés az orvosoknak küldött mintaorvosságok kérdése. A gyógyszergyárak azt a szokást vezették be, hogy gyártmányaikból ingyenmintát küldjenek az orvosoknak azzal, hogy ezeket a mintákat díjtalanul próbálják ki betegeiken és ha a készítményt megfelelőnek találják, úgy a legközelebbi alkalommal írják elő azt a

---

— Minden cikkért írója felel. — Az „Erdélyi Élet hasábjain helyet talál minden közérdekű esemény. Belső és külső munkatársaink mindenről az igazat és csak az igazat írják. — Nem igazat írni nem szabad.

betegnek. Az aradi orvosok 95 százaléka szétosztja ezeket az ingyen-specialitásokat szegénysorsu betegek között (van belőlük éppen elegendő) és eszük ágába se jut, hogy azokat valamelyes uton-módon értékesítsék. Becsületesen gondolkozó és nemes lelkű orvos nem is teszi meg, hogy az ingyen mintákat eladja. Ez ellen tiltakozik az orvos etikája. Sajnos azonban akadnak orvosok, akik semmibe sem veszik az orvosi morált és áruba bocsátják azokat az ingyenes különlegességeket, amelyeket a gyárak direkt azzal küldenek, hogy nem eladhatók. Ezt a csunya kari kérdést szóvá is tették az orvoskamarában, ahol sulyosan megbélyegezték ezt az eljárást, de egyelőre nem hoztak ellene szankciókat, mert kollegák nem akartak kollegákat megbélyegezni. De nemcsak nálunk fordul elő az ilyesmi. Olvasom, hogy Budapesten valóságos szervezet értékesítette az orvosoknak küldött ingyenes gyógyszereket. Ebben az ügyben most a rendőrség folytatja a nyomozást. Isten őrizz, hogy nálunk is ez legyen a dolog vége. Pedig ha egyes orvosok nem hagynak fel az ingyen-orvosságokkal való üzérkedéssel, ha nem szünnek meg pénzért a hozzájuk forduló betegeknek eladni a különlegességeket, amelyekért ők semmit sem fizetnek, akkor előbb-utóbb itt is hatósági beavatkozás fog bekövetkezni. Ennek pedig senki más, mint a szegény beteg fogja kárát vallani, mert a gyárak be fogják szüntetni az orvosi minták küldését. Én például már nem is fogadok el orvosi mintát, nehogy meggyanusításnak tegyem ki magamat.

Soraím szíves közléseért fogadja hálás köszönetemet“.

A munkaközösség egysége

Egy timișoarai gyáros érdekes nyilatkozata a szociális problémák helyes felleléréséről

(Timișoara.) Egy itteni gyáros mondotta el nekünk fellelerte érdekes megállapításait, amelyeket nagyjában az alábbiakban közlünk:

— Nyolc éve annak, hogy átvettem atyám vállalatának vezetését. Akkoriban még ama ellentétek hatása alatt álltam, amelyek egyrészt a kapitalizmus révén, másrészt a szocializmus által a gazdasági életet két hatalmas táborra osztották. A vállalat úgy géptechnikai, mint bürokratikus szempontból elavult volt. Az alkalmazottak tulnyomó része meghaladta az 50. életévet. Forgótőke nem volt, künnlevőségek alig voltak, a raktárkészletek kifogytak és ami még megmaradt, annak a minősége kritikán aluli, amin nem is lehetett csodálkozni, hiszen háboru utáni gyártmány volt. Vállalatom legnagyobb fogyasztópiacát: a magyar Alföldet és Galiciát elvesztette. Miután a háboru folyamán és az ezt követő időben, az eladás egyenesen a gyárból történt, nem is rendelkezünk közvetítő szörvvel. És hosszas küzdelem után sikerült a vál-

lalatot virágzóvá tenni. Ez azonban nem az én érdemem, hanem az alkalmazottaimé, akiknek gyakorlati és elméleti tudását igyekszem teljes egészében a vállalat szolgálatába állítani. Magam ellenőriztem minden tisztviselőm és minden munkásom munkateljesítményét.

— Ennek következtében előállt annak szükségessége, hogy a vállalatot könyvelési tekintetben vagy ötven alosztályra tagoljam. Mindegyik alosztály a saját költségvetésével dolgozik, mintha teljesen önálló vállalat lenne. A kiadásokat a minimumra redukáltuk, a nyereséget fokoztuk és mindenről pontos kimutatások készültek, amelyeket bárki ellenőrizhetett. Mindez nem jöhetett volna létre, ha minden munkást és minden alkalmazottat nem tettem volna meg bizonyos százalék erejéig a vállalat haszonrészesevé. Így azután valamennyi érdekelt azon volt, hogy az elszámolások helyességét előmozdítsa és biztosítsa. Ily módon nemcsak a vállalkozó találta meg számítását, hanem a munkások és alkalmazottak is csinos keresethez jutottak a béreken és fizetéseken kívül. Így például a gyártási osztályban részes munkások és alkalmazottak a tiszta haszon 40 százalékában részesültek. Ennek a rendszernek az lett a természetszerű következménye, hogy megszűntek a bérmozgalmak. Mindegyik alosztály a saját elért üzleti eredményéhez viszonyítva maga állapítja meg, vajjon tagjainak bérét fel lehet-e emelni? Minthogy az utolsó munkás is tudta, hogy az alosztálya tiszta jövedelmének részese, meg is szűnt minden béremelésre vonatkozó egyéni akció is.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Anyagi tekintetben hatalmas volt az eredmény. Három tényt szegezek le: 1. A termelési költség öt éven belül 190%-ról 60%-ra esett; 2. a vállalat forgalma aranyban számítva megháromszorozódott; 3. a munkások és alkalmazottak haszonrészesevé az első évben sokkal nagyobb volt, mint a háboru előtti évek egy évi átlagos összjövedelme.

— Így sikerült a szociális probléma helyes felismeréséből kiindulva a legmodernebb módszerekkel és a legújabb szellemmel a munkaközösség olyan egységét létrehozni, amely sikeresen ellentáll minden osztályharcból eredő tendenciának és támadásnak.

Nyári ruhákat, kabátokat legszebben fest, tisztít, valamint gallérokat legolcsóbban fényez

str. Bratianu 11. **KNAPP** str. Ep. Radu 10.

modernül berendezett vállalata.

Pénzfelvételre — pecséttel ellátott hivatalos nyugta ellenében; — csak fényképes igazolvánnyal rendelkező kiadóhivatali megbízottaink vannak feljogosítva.

A védjegy-brigantik

ellen a kereskedők támogatását kérik a gyárosok

(Arad.) Megirtuk, hogy az utóbbi időben egymást érik neves gyárak készítményeinek védjegy-bitorlása, márka-hamisítása. Egyes lelkiismeretlen iparlovagok, hogy selejtes por-tékájukon minél előnyösebben tudadjanak, egyszerűen ráhamisítják valamely bevezetett gyár védjegyét és rossz gyártmányukat a már bevált és közkedvelt készítmény gyanánt hozzák forgalomba.

Az ilyenformán súlyosan megkárosított gyárosok elsősorban úgy védekeznek, hogy bíróság elé állítják a hamisítót. Ez a védekezés azonban nem kielégítő.

A gyárosok a tisztességes kereskedők támogatását kérik a szabadalom-rablók ellen.

Egyszerűen ne adjanak rendelést olyanoknak, akik nem tudják százszázalék erejéig bizonyítani, hogy a kínált áru csak ugyan annak a gyárnak készítménye, amelynek védjegyét viseli. Ez a kereskedők érdeke is, mert

ha a fogyasztó a bevezetett márka neve alatt selejtes árut kap, el fogja veszíteni bizalmát a kereskedő iránt és nem keresi fel többé, mert meg van róla győződve, hogy a kereskedő tudatosan becsapta.

A kontárok, a védjegy-tolvajok, a cimbitorlók ellen csakis úgy lehet hathatósan védekezni, ha gyáros, kereskedő és fogyasztó összefog, mert mindháromnak érdeke a hamisítók kipsztitása.

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

G O L D S T E I N L A J O S

divatáruháza Arad, str, Bratianu 2.

Mélyen leszállított árakon nagy választékot nyújtunk kosztüm és kabátujdonságokban, bársonyok, selymek és mosóanyagokban. — A hölgy- és férfiközönség kedvelt bevásárlási helye. ooooooooo

Tavaszi angol és francia divatlapok érkeztek a „REVÜ“ SZALONBA

C S O N T

elsőrendü uriszabósága, ARAD, Str. Eminescu 15.

Százhusz csendőr

vigyázott Bucurestiben Joseph Schmidt-re, — a ragyogó hangú tenoristára

(Bécs.) Joseph Schmidt, akinek csodálatos filmjeit Aradon is mindig megcsodálták, három hónapos turnén volt a Balkán-államokban és Keleten. A legkisebb termetű, de legcsengőbb hangú tenorista most érkezett vissza Bécsbe, ahol az Erdélyi Élet levelezője előtt a következőkben számolt be uti élményeiről:

— Ez a három hónapos turné életem legszebb élménye. A Balkán-államokban, Keleten és Görögországban énekeltem, azután kénytelen voltam Egyiptomba. A hosszú turné első állomása Románia hatalmasan fejlődő fővárosa: Bucuresti volt. Azelőtt futott ott hangosfilmem. Ennek következtében oly hatalmas volt az érdeklődés koncertem iránt, hogy százhusz főből álló, feltűzött szuronyu rendőrcsapat volt kénytelen kordont vonni a mozi előtt, ahol énekelnem kellett. Az épületnek mindössze egy bejárata van. Ezen kellett bejutnom a művész szobába. Szerencsére senki sem ismert fel a tömegben, amely egyszerre áttörte a rendőrkordont és engem is magával sodorva hatolt be az épületbe. Nemsokára a többiekkel együtt engem is kiröpítettek az utcára. Csak nagynehezen jutottam be a koncert-rendező kíséretében a moziba. Csodálatos az a leleményesség, amellyel némelyeknek sikerül a zsufolásig megtelt házba bejutni. Ebben a tekintetben is érdekes élményem volt. Az egyik bucurestii étteremben ültem. Egyszerre asztalom mellett felbukkant egy csöpp leány. Talán három éves lehetett. Elénekelte valamennyi filmszlágeremet, amivel természetesen felkeltette maga iránt érdeklődésemet. Amint ezt az anyja észrevette, cédulát küldött azzal a kéréssel, hogy adjak neki egy szabadjegyet, mert szegény asszony és nem tudja megfizetni a belépőjegyet. Természetesen elküldtem neki a szabadjegyet.

— Szófiában vidám esetem volt. Koncertemet közvetlen a husvétii ünnepek előtti napra hirdették. A nagyhét alatt azonban minden szórakozás és előadás szigorúan tilos. A szófia vállalkozó azt remélte, hogy valahogyan mégis kijátszhatja a tilalmat, de hiába volt minden fáradozása. Végül is a színódushoz fordult, ahol ugy engedélyezték az estélyt, hogy azon kizárólag egyházi dalok szerepelhetnek. Természetesen a programot előzetes jóváhagyás végett be kell mutatni a színódusnak. A jó bulgár koncertrendező valamelyik katalógusból kiírta az összes oratóriumokat és

HIRDESSEN
az „ERDÉLYI ÉLET“-ben!

templomi énekeket, még a „Tosca“ imáját is felvette a listára. Végeredményben a „Cid“ és a „Bibliás ember“ operák imáit és a „Stradella“ templom áriáját énekeltem. Szófiában is zsufolt ház előtt énekeltem, de még így is akadtak olyanok, akik befukarkodtak a terembe. Amint a koncertház előtt kiszálltam az autóból, mintegy ötven ember felemelt a magasba és bevitt a terembe, ahonnan természetesen nem is távoztak. Ugye érdekes trükk?

— Konstantinápolyban legjobban a nők tetszettek. Gyönyörűek és csodás a szemük. Innen Palesztínába hajóztunk. Négy napig tartott a tengeri út Jaffáig. Oly csodálatos volt az utazás, hogy elragadtatásomban és boldogságomban az egész tengeri út alatt énekeltem. Palesztínában kilenc koncertet adtam: ötöt Tel-Avivban, kettőt Jeruzsálemben és kettőt Haifában. Jeruzsálemből kirándulást tettem a Holt-tengerhez. Utközben Jerichoba érkeztünk, ahol egy csoport fátyolozott arcú arab táncosnővel találkoztunk. Gyönyörű természetük felkeltette kíváncsiságunkat művészetük iránt. Ugyancsak csalódtunk. A fátyol lehullott róluk. Egyáltalán nem lehetett ezeket az arab nőket szépeknek nevezni, de annál rikitóbban voltak kifestve. A hastáncot pedig anyai örömök előtt álló asszony táncolta. Hát ez a látvány boszszantóan hatott rám.

— Athén valóságos álom-város. Kis darab márványt kaptam emlékebe. Ebből épült valamikor az Akropolisz. Jeruzsálemben a híres panasz-falból kaptam ajándékba egy darabkát. Kegyelettel őrzöm ezt a két szerencséthozó amuletet.

Végül elmondotta a világhírű tenorista, hogy a közeli hónapokban valószínűleg Bécsben fog fellépni színpadon, mégpedig operetben. Feltéve ha megfelelő lesz a szerep. Bucsuzóul megcáfolta azt a hirt, hogy vőlegény. Még legalább tíz évig vár, hogy bevezzen a házasság sokszor csendes, de még többször viharos révébe.

**Mindennemű könyv-
kötészeti** munkát vállalok a legolcsóbb árban, izléses, díszes és praktikus kivitelben

A. Mihailovicu

Arad, Kultur-palota.

**Hirdessen az
„ERDÉLYI ÉLET“-ben**

Mindenről mindenkinek

Egy öreg könyvmoly emlékei a történelem, irodalom, művészet és a humor örökéletű birodalmából. Az „Erdeleyi Élet” eredeti rovata

Esik vagy nem esik?

Hosszu hetekig tartó aszraló napsütés után megeredtek az ég csatornái és vége szakadt a szokatlanul hosszantartó és a gazda szempontjából a legalkalmatlanabb időben beállott szárazságnak. Időszerűnek látszik mégis, hogy egy kicsit szétnézzünk abban a kiszámíthatatlanul veszélyes világban, amelytől függ az a létet vagy nem létet jelentő kérdés: Esik vagy nem esik?

A felhők keletkezése

A Föld fölületének sok-sokmillió köbkilométernyi vízkészlete, amely főleg a tengereken halmozódott föl, állandó körforgásban van. A nap melege állandóan párologtatja a tengerek vizét, ahol melegebben sűt — mint a forró égövön —, ott erősebben. Ezenfölül a növények is állandóan párologtatják a gyökereik révén a talajból fölvevett vizet.

Ez az irtózatos tömegű és folytonosan újra meg újra keletkező vízpára felhők alakjában tömörül. Amire azonban felhő lesz belőle, akkorra egy kis fizikai változáson is átmegy. Ugyanis míg a vízpára vagy gőz fizikailag azonos a gáz fogalmával, addig a felhő mindig parányi vízcseppecskékből áll, mert a pára a levegőben mindig jelenlévő porszemek köré tömörül, vagyis minden ilyen parányi cseppecskének porszemmagja van.

Ezeknek a cseppecskéknek a nagysága 0.006 és 0.016 milliméter között változhatnak. A nagyságnak ez a két határa fizikailag adva is van, mert az első méretnél kisebb cseppecskék mingyárt újra elpárolognak, a második méretnél nagyobbak pedig sokkal nehezebbek, semhogy a levegőbe maradhatnának.

A felhő tehát nem egyéb, mint cseppecskék alakjában vízzel terhelt légtömeg. A különféle felhők nem egyformán tömörök, vagyis nem egyforma a víztartalmuk. Érdekes a módszer, amellyel a tudósok a felhők víztartalmát mérik: egy Conrad nevű fizikus már évtizedekkel ezelőtt úgy mérte meg, hogy bizonyos térfogatu felhőt áthajtott egy olyan edényen, amelyben klórkálium volt. Ez az anyag rögtön magához vonja a levegő nedvességét, tehát csak a súly gyarapodását kellett megmérni. Így állapította meg, hogy a különféle sűrűségű felhők víztartalma eltérő. Egy ködfelhőben, amelyben csak 25 lépésnyire lehetett látni, köbméterenkint $4\frac{1}{2}$ gramm volt a víztartalom; a 30—40 lépés látótávolságu felhőben 3 gramm. A rendes esőfelhőkben még sokkal nagyobb a víztartalom, 10 grammon felül is lehet köbméterenkint.

Hogy mennyi esőt remélhetünk egy felhőtől, az függ a térfogatától, illetve vastagságától is (és itt mindig csak esőfelhőről van szó). Ugyanis egy-egy felhőnek a föld felszínéről, azaz letről látható kiterjedése sokszor csalódásba ejti az embert. A felhő kicsinek látszik és mégis kiadós zápor hull le belőle.

A felhők vastagságáról miután azt letről megbecsülni nem lehet — csak azóta van fogalmunk, amióta van léghajózás. Így például Barral és Bixio nevű léghajósok 1850 július 27-én a léggömbjükkel függőlegesen irányban olyan felhőrétegen mentek át, amely több mint 5000 méter vastag volt. 1893 március 14-én berlini léghajósok 1750 méter magasságtól 7500 méterig folyton egyazon ködben jártak. De ha a léghajósok adatai megbízhatók, akkor már 9000 méter vastagságú felhővel is találkoztak.

Amíg a felhőből eső lesz

Hosszu még az ut attól, hogy a felhőből eső legyen, de különösen hosszú a mi száraz éghajlatunk alatt, amely nem nagyon kedvező a csapadékképzésre.

Hogy a levegő mennyi nedvességet bír el, az a hőmérséklettől függ, a melegebb levegő több vizet tud fölvenni, mint a hideg. Azonban bizonyos hőmérsékletű levegő csak meghatározott mennyiségű párát tud fölvenni és ha elérte ezt a határt, akkor (annál a hőfoknál) telítettnek mondjuk. Ha most ez a levegő lehül, akkor a fölösleges nedvességtartalom kicsapódik belőle eső, harmat, hó, jég stb. alakjában. Ez a csapadékképződés lényege.

Nem elég tehát a felhő, annak le is kell hűlnie, hogy a fölösleges víze kicsapódjék és lehulljon a földre. Ez most már érthetővé teszi, hogy az elmúlt hetekben gyakran megjelent sokatígérő szürke felhőkből miért nem kaptuk meg a várva-várt esőt. Azért, mert a felhők megvoltak ugyan, de nem állott be a lehülésük.

A felhők lehülése úgy következik be, hogy valamely fölszálló légáramlat a magasabb és így hidegebb rétegekbe ragadja a felhőt, aminek következtében a fölös víz kicsapódik. Ilyen fölszálló légáramlatok rendszeren a földfelszín erős kisugárzása következtében jönnek létre, különösen akkor, ha a légnyomás alacsony. Nálunk az utóbbi hetekben csak a kisugárzás volt meg, de az alacsony légnyomás hiányzott. Az ilyen fölszálló légáramlatok nagyon gyakoriak hegyes vidékeken, mert a szél formájában közlekedő és felhőket is tartalmazó levegő nekiütődik a hegygerincnek és fölfelé lökődik magasabb rétegbe, ami lehülést okoz. Ezért olyan gyakori hegyoldalokon az esőzés. A lehülés előállhat úgy is, hogy a felhőket hűtő melegebb levegő hidegebb légáramlatokkal keveredik, amikor megint csak kicsapódik a fölösleges víz.

Ez a lehülés sokszor igazán csak hajszálon mulik. Miután a levegő minden 100 méternyi fölfelé való emelkedésnél körülbelül 1 Celsius fokkal hül le, sokszor elég volna 2-300 méternyi emelkedés, hogy a szükséges lehülés bekövetkezzék... de hiába várunk rá. Az időjárásnak ez a kiszámíthatatlan szeszélyessége más

formában is megnyilvánul. Például néha nem az az oka a tartós szárazságnak, hogy nem áll elő a szükséges lehülés, hanem az, hogy egyáltalán nincs is felhő, Azt ugyanis a szelek hozzák többnyire a tenger felől. Így sokszor a széljárás kedvezőtlen és egyáltalán nem is kaptunk felhőket.

A csapadék eloszlása

Az egyes földrajzi hegyek csapadékmennyiségét azzal a magassággal mérik, amelyet az esővíz (a megolvasztott havat is ideszámítva) elérne, ha az év folyamán elpárolgás és beszivárgás nélkül egy helyen megmaradna. Így például, ha azt mondjuk, hogy a Magyar Alföld évi csapadékmennyisége átlagban 600 milliméter, ez azt jelenti, hogy az év folyamán leesett és megmaradó víztömeg 60 centiméter magasságban borítaná el a földet. Ez a csapadékmennyiség bizony elég szegényes, de azért elegendő volna mezőgazdasági célokra, ha szabályszerűen és egyenletes elosztásban hullana le a földre.

Sajnos, az időjárás szeszélyessége mellett csak ritka véletlen ha így történik. dr—s—n.

A j á t é k

(Cluj). Remény és szerencse akkor is volt, amikor az Állami Sorsjátékot még nem is ismerték. A különbség az, hogy azelőtt az ember azt várta, hogy egy különös jótétemény történjen vele: valami örökség, vagy kincslelet.

De a nyereség befektetés nélkül nem igen jelentkezett, az örökség pedig gazdak rokonok nélkül még kevésbé. Sokkal szivesebben veszi az ember azt, ha ezer leit nyer, mintha százezret keres keserves munkával.

Az Államsorsjáték egy új nyerési lehetőséget létesített, amelyen az ember időszakonként kipróbálja a szerencsáját: minden hónapban egyszer, aztán egy egész hónapon át mindennap szüntelenül sorsolják ki a játékosok között a nyerevényeket. Így számtalan ember jut pénzhez oly módon, ami azelőtt nem létezett.

Ha meggondoljuk, hogy évente kétszer megisméltődnek ugyanazok a nyerevények, tiz

hónapon át minden hónapban és hetven napon át mindennap huzzák ki az urnából a nyerevényeket, el kell ismernünk, hogy az Államsorsjáték mindenkinék lehetővé tette, hogy reményeit a szerencse által megvalósítsa.

A milliók nemcsak a nagytőke és jól fizetett állások jövedelmeit képezik, hanem olcsó sorsjeggyel is meglehet őket nyerni, sőt a sorsjegy nyereségnek az az előnye, hogy egyszerűen jön, nem apránként mint a megszokott jövedelem.

Ma már nem lehet valaki milliomos, csak úgy, ha sorsjeggyel játszik. Ez az egyetlen olyan üzlet, amihez nem kell sem nagy berendezés, sem tőke, sem fejtörés: ahol a százlejes megnő és millióvá szaporodik.

De ahhoz, hogy a reményt összhangba hozzák a szerencsével játszani kell. Dolgzni nem kell, mert a sorsjegy magától játszik. Szóval vegyen egy sorsjegyet és játsszék!

A HANGOSFILM VILÁGÁBAN

A láthatatlan ember

H. G. Wells regénye valósággal új korszakot jelentett a fantasztikus regények birodalmában. A Doktor Maureaux szigete és a Világok harca után írta meg ezt a könyvét, amelyben új utra vezette a fantasztikus regények íróit és olvasóit. Itt jelent meg először a komikus elem a borzalmak közepette. A regény főhőse bármily tragikus sorsu is egyébként tulajdonképpen komikus alak, mint minden ember, aki nem ura saját alkotásának. Ez a komikum teszi ellenállhatatlanul vonzóvá és minden idők olvasója számára érdekessé a Láthatatlan embert és avatta világsikerré a belőle készült filmet.

Ezt a filmjátékot az is megnézi, aki olvasta a regényt, de még inkább az, aki még nem olvasta, hogy azután gyorsan megszerezze a könyvet és elolvassa, Sorra kerülnek a néző elé a regény érdekesnél érdekesebb jelenetei, melyeknek kiinduló pontja a vegyész, aki feltalálta a láthatatlanná tevő vegyületet és ezzel bekente testét. Nagyravágyásból, hiuságból és kapzsiságból: azért, hogy ő legyen a világ ura. Ezért kell megbűnhődnie a magasabb erkölcsstan szerint és ezért bünteti őt Wells a költői igazságszolgáltatás minden büntető eszközével tanulságul mindazoknak, akik hasonló terveket, vágyakat forgatnak fejükben. Ez a tanulság adja meg a film oktató és erkölcs javító karakterét, ezért sorozhatjuk ezt a filmet méltán a kulturfilmek sorába, amit minden misztikuma és borzalma ellenére bátran megmutathatunk fiainknak, lányainknak, mert csak tanulhatnak belőle.

A film cselekményében izgatóan bontakozik ki a kisváros lakóinak élete, amelyet villámcsapásként kavarr fel a titokzatos bepolyázott arcú vendég megjelenése. Egymást követik a misztikusnál misztikusabb jelenetek, amelyek azonban csak a történet szereplőire nézve titokzatosak, a néző számára inkább mulatságosak. A filmtechnika legválogatottabb trükkjei vonulnak fel, hogy valósággá tegyék a nagy angol író elképzelését és láthatóvá varázsolják a láthatatlan embert. Amit a regény olvasása közben csak elképzeltünk, itt mind megjelenik a magában égő szivar, a láb nélkül sétáló kabát és a többi csodák. Kacagás kacagást követ és míg a nézőtér hangulata emelkedik, izzóvá forr a mese drámai magja és közeledik a végső kifejtéshez: a nagyravágyó tudós tragédiájához. Mindig komorabb és komorabb jelenetek következnek. Megmozdulnak a tömegek, a láthatatlan emberből világszenzáció lesz, aki zsákuccába kerülve a gyilkosságoktól sem riad vissza. Nagyszabásu üldözés kezdődik és világ ura menekülni kénytelen a látható emberek sokasága előtt. Az örök bűvészinás végzete ez, aki fel tudja idézni a szellemeket, de nem tudja őket visszaparancsolni elemeikbe.

Kém voltam!

Konrad Veidt. Valóságos fogalom a film világában. Talán az egyetlen színész, aki a néma filmen épp úgy megállta a helyét, mint a hangosfilmen és akinek felfelé ivelő karrierjét egy pillanatra sem szakította meg az óriási technikai átalakulás, amin a film keresztülment az utolsó tíz év alatt. Talán ez a legnagyobb bizonyítéka Konrad Veidt hallatlan és páratlan színészi képességeinek, Amikor a német filmipar a politikai változás következtében már nem nyújtott elég alkalmat ragyogó tehetségének, átutazott Angliába és pár hónap alatt ott is az elsők közé emelkedett. Ennek bizonyítéka ez az új film mely már Angliában készült és amelynek hatalmas költségeit nem kockáztathatták volna, ha nem Veidtet állítják bele főszereplőnek. Veidt népszerűsége biztosította azután a film sikerét, de utólag is teljes mértékben beváltotta a hozzá fűzött reményeket.

Konrad Veidt a tanulmányozó színész mintaképe. Nem ösztönszerűen dolgozik, hanem előzőleg mindent elolvas és átnéz, ami szerepének korára és környezetére vonatkozik. A legkissebb árnyalattal is tisztában van, mielőtt a szerep tanulásába fogna. Jól tudja, hogy abban a korban és környezetben, amelyben a darab játszódik, hogyan mozogtak, öltöztek, viselkedtek, beszéltek és éreztek az emberek. Azután veszi elő a szerepet és kezdi tanulmányozni az alakot, amelyet életre kell keltenie. Mikor ezzel tisztában van, fog hozzá a részletek kidolgozásához, az egyéni alakításhoz. Ezért olyan jó és élethű a történelmi filmekben, ezért nem érezzük rajta sohasem a mesterkéeltséget, mert mire a felvevőgép elé kerül, ő már nem él a mában, hanem teljesen belehelyezkedett a multba. Talán míg a felvételek tartanak odahaza is úgy jár és beszél, mint az ábrázolt alak.

De nemcsak a történelmi szerepekkel jár el ilyen lelkiismeretesen, ugyanilyen hosszú és alapos tanulmányt végez a mai kor, vagy a közelmúlt embereinek ábrázolásánál is. Ahol megfordul mindig megfigyeli az embereket és az életből veszi minden elesett mozdulatukat és hangjukat. Katona, vagy civil, politikus, vagy kereskedő, nála mind valódi ember jellegét veszi fel, aki úgy különbözik a másiktól, mint egyik virág a másiktól.

Konrad Veidt új filmje lényegesen eltér minden eddigi kémfilmtől és lényegesen mellőzi a kémromantikát, hogy ehelyett valóban izgalmas és hihető cselekményt adjon. Fő-tárgya nem is annyira a kémkedés, mint inkább egy érzelmes és halálos szerelmi történet, amelyben a férfiasság minden kiváló jellemvonása kiütözik Veidtet alakításából. Az igazi férfi gyötrődése és vágyódása az imádott lánnyal szemben, akitől mély és áthidalhatatlan szakadék választja el. Megrázó jelenetek sorozata ez a darab és minden jelenet központjában ott áll a kiváló színész, aki bár most angolul beszél, épp olyan emberi és érthető, mint amikor anyanyelvén fejezhette ki magát.

Írja le százszor: Reklám kell! Reklám kell! Reklám kell!

BUCUREȘTI,

ARAD, TIMIȘOARA, CLUJ, ORADEA, BRAȘOV, SATUMARE, CERNĂUȚI, IAȘI, CONSTANȚA, CRAIOVA

Reklám-propaganda és reklám-vállalat

Unternehmung für Reklame und Reklám-propaganda

Teljes felelősséggel, — legolcsóbbtan és leggyorsabban, — vállaljuk bel- és külföldi vállalatok gyártmányainak kül- és belföldi propagálását a létező összes reklámlehetőségek felhasználásával. Reklám-tárgyakat, hirdetésményeket és hirdetésekkel a legrovidebb időn belül elhelyezünk bármely országban vagy városban: mozikban, strandokon, villamosokon, autibuszokon, pályaudvarokon, postahivatalokban, lapokban, uccai hirdetőoszlopokon, fürdőhelyeken, vasutakon és hajókon, szállodákban és kávéházakban, sporttelepeken. Propagálunk rádió, körlevelek és röpecédulák útján, vállaljuk áruminták szétosztását és vándorkiállítások rendezését. Reklám ügyekben díjtalanul adunk szaktanácsot, készítenk tervet és költségvetést. Egészen röviden: ajánlatunk révén megtakarítunk rengeteg feleslegesen elpazarolt időt, céltalanul kidobott pénzt és hiábavaló fejtörést, mert eredményteljes reklámpropagandát csak tapasztalatokban gazdag, elhivatott szakemberek fejthetnek ki.

Kérjen ajánlatot az erdélyi központtól: Arad, Palatul Banca Românească. — Telefon 520

Legolcsóbb! — Legmegbízhatóbb! — Leggyorsabb!